

Televideniya sport reportajlari rivojlanish konsepsiyalari

Umarov Rixsitilla Lutfullayevich,

O'zJOKU harbiy va sport kafedrasi katta o'qituvchisi,

faxriy dotsent

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada televideniya sport reportajlarini rivojlantirishning asosiy konsepsiyalari tahlil qilinadi. Maqolada texnologiyalarni joriy etish, ijodiy yondashuvlar va tomoshabinlar bilan aloqaning mustahkamlashning ahamiyati o'rganiladi. Sport reportajlarining samarali va jozibali bo'lishi uchun yangi texnologiyalardan foydalanish, o'yinlarga hissiy yondashuv va tomoshabinlar bilan doimiy aloqada bo'lish zaruriyatlari ta'kidlanadi. Maqola sport jurnalistikasi sohasidagi yangi yondashuvlarni o'rganishga va rivojlantirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: *Televideniya, sport reportajlari, texnologiyalar, ijodiy yondashuv, tomoshabinlar bilan aloqalar, interaktiv platformalar, global sport, sport jurnalistikasi.*

Televideniya sport reportajlari ommaviy axborot vositalarining eng muhim va ko'p tomosha qilinadigan turlaridan biridir. Sport voqealari va ularning translyatsiyasi nafaqat xabar berish, balki tomoshabinlar bilan aloqada bo'lish, hissiy tajriba taqdim etish maqsadiga ham xizmat qiladi. Sport reportajlarining rivojlanishining asosiy konsepsiyalari texnologiyalarni joriy etish, ijodiy yondashuvlar va tomoshabinlar bilan aloqaning mustahkamlashiga asoslanadi.

Zamonaviy texnologiyalar – sport jurnalistikasi, data jurnalistikasi, ijtimoiy tarmoqlar, sport kontenti, internet resurslari, sun'iy intellektni o'z ichiga oladi. Zamonaviy texnologiyalar jurnalistikadan ajralmas qismga aylangan. Ular yangiliklarni qayta ishlash va tarqatishda yordam beradi. Texnologiyalar tufayli

jurnalistlar auditoriya bilan o‘zaro aloqani yaxshilashlari mumkin. Zamonaviy sport murakkab va qarama-qarshi ijtimoiy-madaniy fenomenni tashkil etadi.¹ Bugungi kunda sport reportajlarida zamonaviy texnologiyalarning qo‘llanilishi sportning aniq va qiziqarli tarzda aks ettirilishiga yordam beradi. 3D grafikalar, slow motion, virtual hamda kengaytirilgan reallik kabi innovatsiyalar tomoshabinga sport voqealarini yangi nuqtai nazardan ko‘rish imkoniyatini beradi. Kameralar, datchiklar va sun‘iy intellekt yordamida o‘yin jarayonlari maksimal darajada aniq va jozibali taqdim etiladi. Bundan tashqari, texnologiyalar jurnalistika sifatini yaxshilashga yordam beradi. Masalan, kompyuter dasturlari yordamida matnlarda xatoliklar va yozuv xatolarini topish imkoniyati paydo bo‘ldi. Robotizatsiya va sun‘iy intellekt jurnalistlarning murakkab vazifalarini hal qilishda yordam berishi mumkin. Shu tariqa, ularning vaqtini sifatli materiallar ustida ishlashga ajratish imkonini yaratadi.² E. A. Voytikning “Rossiyadagi sport mediakommunikatsiyasi: evolyutsiya va zamonaviy holat” monografiyasida “zamonaviy texnologiyalar sport haqidagi mediamatnlarni yaratish uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochib beradi, bu esa sport mediakommunikatsiyasining mazmuni va shakliga ta’sir qiladi” deb ta’kidlanadi.³

Zamonaviy texnologiyalarning qo‘llanilishidagi muammolar:

1. **Texnik cheklovlar va resurslar yetishmasligi.** Zamonaviy texnologiyalarni sport reportajlarida keng qo‘llash uchun yuqori sifatli uskunarlar va texnik bazaga ega bo‘lish zarur. Ammo ba’zi telekanallar yoki sport tashkilotlari bunday texnologiyalarni joriy etish uchun yetarli byudjetga ega emaslar. Bu esa texnologiyalarni to‘liq va samarali qo‘llashga to‘sqinlik qilmoqda.

¹ Алексеев, К. А. Основы спортивной журналистики / К. А. Алексеев, С. Н. Ильченко. – М.: Аспект Пресс, 2016. – 17 с.

² Земсков М.Д. — Роль технологий в современной спортивной журналистике США// Litera. – 2023. – № 11. – 157 с.

³ Войтик Е.А — Спортивная медиакommunikация в России: эволюция и современное состояние. – 2014. – 395 с.

2. **Professional malaka va tayyorgarlik yetishmasligi.** Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, xususan virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) kabi texnologiyalarni joriy etish, yuqori malakali mutaxassislar va texnik ishchilarni talab qiladi. Hozirgi kunda bunday texnologiyalarni samarali ishlatadigan mutaxassislar soni cheklangan, bu esa texnologiyalarning to'liq va samarali qo'llanilishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

3. **Yuqori narxlar va texnologiyalarni qo'llashning iqtisodiy jihatlari** Zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa, VR va AR texnologiyalarining qo'llanilishi, jiddiy iqtisodiy xarajatlarni talab qiladi. Bu esa ko'plab kichik telekanallar yoki sport tashkilotlariga bu texnologiyalarni o'z operatsiyalarida qo'llash imkoniyatini bermaydi. Texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy jihatlari ko'p hollarda kichik yoki o'rta telekanallar uchun katta to'siqqa aylanishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar sport reportajlarini yaratishda katta imkoniyatlar yaratmoqda, lekin ularni qo'llashda bir qancha muammolar mavjud. Texnik imkoniyatlar, malakali mutaxassislarning yetishmasligi va iqtisodiy cheklovlar kabi omillar texnologiyalarning to'liq qo'llanilishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq, bu texnologiyalarning ijobiy jihatlari, jumladan, tomoshabinlar bilan yanada chuqurroq aloqalarni o'rnatish va sport hodisalarini dinamik va jonli tarzda taqdim etish, ularni sport jurnalistikasi sohasida keng qo'llashni taqozo etadi. Shu bois, texnologiyalarni rivojlantirish va ularni samarali qo'llash uchun yangi yondashuvlarni ishlab chiqish zarur.

Ijodiy yondashuv sport reportajlari uchun sifatli va jozibador kontentni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Innovatsion usullardan, masalan, VR ni joriy qilish, vizual effektlarni yaxshilash va tahliliy ma'lumotlardan foydalanish orqali noyob va esda qolarli kontent yaratiladi, bu esa auditoriyaning qiziqishini oshiradi. O'z ishida zamonaviy sport reportajlari faqat aniqlik va ishonchlilikni talab qilibgina

qolmay, balki yuqori darajadagi ijodkorlikni ham talab qiladi, bu esa raqobatbardoshlikni oshirish va tomoshabinlarning e'tiborini jalb qilish imkonini beradi. Sport reportajlarida faqat xabar berish kifoya emas, balki tomoshabinga o'yin bilan bog'liq hissiy tajriba taqdim etish zarur. Ijodiy yondashuvlar orqali sport o'yini san'atga aylanadi. Har bir o'yin yoki turnir nafaqat raqobat, balki tomoshabinlarning his-tuyg'ularini uyg'otadigan voqea bo'lishi kerak. Sport reportajlarida musiqiy, vizual va hissiy elementlardan foydalanish orqali sportni yanada jozibali qilish mumkin. "Jurnalistikaga kirish" darsligida: jurnalistning ijodiy yondashuvga e'tibor qaratilgan, bunda jurnalistlar o'z ishlarida nafaqat faktlarni yetkazish, balki tomoshabinlarni qiziqtiradigan, interaktiv va hissiyotlarni uyg'otadigan usullarni qo'llashga urg'u beriladi. Sport reportajlarida tomoshabinlarning e'tiborini jalb qilish va ularni kontentga jalb etish uchun ijodiy yondashuvlarni qo'llash zarurligi ta'kidlanadi.⁴

"Mediasavodxonlik va axborot madaniyati" kitobida: jurnalistlarning kontent yaratishda ijodiy yondashuvlarni, jumladan, video materiallar va grafikallarni ishlatish orqali sport translyatsiyalarini ko'rishdagi yangi imkoniyatlar haqida gapiriladi. Jurnalistlarning ijodiy faoliyati, ayniqsa, sport translyatsiyalarida, tomoshabinlarning ko'rsatuvni yanada interaktiv va qiziqarli qilish uchun ishlatiladi.⁵ K.A.Kuchugova o'z ilmiy maqolasida: "Sport mavzusidagi mediamatnlar turli sport turlarini ommalashtirishda katta ahamiyatga ega. Yozuvchining pozitsiyasini va tasvirlangan voqeani baholashni aks ettirib, sport diskursining mediamatnlari auditoriya fikriga ta'sir qiladi." deb ta'riflab o'tgan.⁶ E.A. Voytik esa "Monografiya Rossiyadagi sport mediakommunikatsiyasining

⁴ T. Qozoqboyev, M. Xudoyqulov – Jurnalistikaga kirish, – T:, – 2018. – 354 b.

⁵ B.S.Abdullayeva, Y.Z.Ro'zyev, K.V.Ismoilova – Mediasavodxonlik va axborot madaniyati, – T:, – 2024. – 259 b.

⁶ Кучугова К.С Лексические особенности современного медиатекста спортивной журналистики. – Медиасреда, – 2019. – 33 с.

nazariy tahliliga va zamonaviy sport mediamatni yaratish texnologiyalariga bag'ishlangan.”⁷

Sport reportajlarida ijodiy yondashuvlar bilan bog'liq bir qancha muammolar mavjud. Ular quyidagicha tasniflanishi mumkin:

1. **Texnik imkoniyatlar va resurslar yetishmasligi:** Ba'zi telekanallar va sport translyatsiya kompaniyalari yuqori texnologiyalarni qo'llash uchun yetarli resurslarga ega emas. Bu esa ijodiy kontentni ishlab chiqishda muammolarni keltirib chiqaradi.
2. **Stereotiplar va xavfsizlik:** Ba'zan sport jurnalistlari, yuqori reytinglar olish uchun an'anaviy yondashuvlarga tayanib, risklardan qochishga moyil bo'ladilar. Bu, o'z navbatida, ijodiy uslublarni cheklaydi va ko'proq xavfsiz, ammo zerikarli materiallarning ko'payishiga olib keladi.
3. **Ahamiyatni taqsimlashdagi muammolar:** Televizion sport jurnalistikasida ko'pincha ijodiy yondashuv va axborotning obyektivligi o'rtasidagi muvozanatni saqlashda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Jurnalistlar ba'zan sport hodisalarini shaxsiy fikrlar bilan boyitishga moyil bo'lib, bu kontentni manipulyatsiya qilish va tomoshabinlarni noto'g'ri yo'naltirishga olib keladi.

Sport reportajlarida ijodiy yondashuv muhim ahamiyatga ega bo'lib, tomoshabinlar bilan aloqani yanada mustahkamlashga yordam beradi. Shunga qaramay, bu sohada hali ham ko'plab muammolar mavjud bo'lib, ularga texnik resurslar yetishmasligi, an'anaviy yondashuvlarga tayanish va axborotning manipulyatsiyasi kabi omillar kiradi. Ijodiy yondashuvlar orqali sport jurnalistikasi, tomoshabinlarning hissiy va aqliy jalbini oshirishga imkoniyat yaratadi. Bunda yangi texnologiyalar va interaktiv yondashuvlar qo'llanilishi ham muhim omil hisoblanadi.

⁷ Е. А. Войтик Спортивная медиакommunikация в России в начале XXI в. – Томск, Издательский Дом ТГУ. – 2013. – 120 с.

Sport reportajlari bilan tomoshabinlar o'rtasidagi aloqani mustahkamlash jurnalistning muvaffaqiyatli ishlashining muhim qismidir. Bu tomoshabinlar bilan yaqinroq munosabatlar o'rnatishga yordam beradi, bu esa sport dasturlariga bo'lgan sadoqat va qiziqishni oshiradi. Bugungi sport reportajlarida tomoshabinlar faqat kuzatuvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida ko'riladi. Ijtimoiy tarmoqlar, interaktiv platformalar va onlayn jonli efirlar yordamida muxlislar bilan aloqada bo'lish, ularning fikrlarini yoritish va o'yinlarni yanada jozibali qilish mumkin. Muxlislarning o'z fikrlarini bildirishlari va o'yinlarga ta'sir o'tkazish imkoniyatlari sport televideniyasining o'zgaruvchan xususiyatlaridan biridir. K. Kuhn & Gunter, B. tadqiqoti sport translyatsiyalarida tomoshabinlar ishtirokini oshirish uchun interaktiv formatlardan foydalanishning muhimligini ta'kidlaydi. U, sport voqealariga yo'naltirilgan televizion dasturlar turli kanallar orqali, masalan, ijtimoiy tarmoqlar va tomoshabinlar izohlari bilan jonli translyatsiyalar orqali auditoriya bilan faol aloqada bo'lishi kerakligini aytib o'tadi.⁸ "Raqamli mediyaning paydo bo'lishi sport translyatsiyalarining tomoshabinlar bilan bo'lgan aloqasini tubdan o'zgartirdi. Ijtimoiy tarmoqlarning o'sishi bilan tomoshabinlar endi kontent bilan o'zaro aloqada bo'lish imkoniyatiga ega bo'lib, ular passiv iste'molchilardan faol ishtirokchilarga aylanishdi."⁹ "Sport jurnalistikasi, an'anaviy ravishda bitta tomonlama aloqa jarayoni bo'lib kelgan bo'lsa-da, tobora ikki tomonlama o'zaro aloqaga aylanmoqda. Translyatsiyalarni jonli efirda ijtimoiy tarmoqlar orqali real vaqt rejimida tomoshabinlarning fikr-mulohazalarini kiritish orqali tomoshabinlar bilan hissiy va ishtirok etuvchi aloqani kuchaytirish mumkin."¹⁰

Televizion sport jurnalistikasi tomoshabinlarni nafaqat sport voqealarini kuzatishga, balki ularning shaxsiy hissiyotlari va fikrlarini bildirishga imkon beradi. Tomoshabinlar bilan aloqaning mustahkamlanishi sport jurnalistikasini

⁸ Kuhn, K., & Gunter, B. *Audience Engagement with Sports Programming: New Media and Broadcasting*, *International Journal of Sports Media*, – 2009, – 45 p.

⁹ Hutchins, B., & Rowe, D. *Sport Beyond Television: The Internet, Digital Media and the Rise of Networked Media Sport*, Routledge, – 2013. – 114 p.

¹⁰ Nash, C. *Sport, Media and Society: A Critical Perspective*, Routledge, – 2014. – 8 p.

rivojlantirish va auditoriyani faol jalb etish uchun zarur. Bunda tomoshabinlar faqatgina passiv ko'ruvchilar emas, balki media kontentining muhim ishtirokchilari bo'ladilar.

Aloqa mustahkamlashdagi muammolar:

- **Interaktivlikning yetishmasligi:** Sport translyatsiyalari ko'pincha bir tomonlama aloqa shaklida olib boriladi. Tomoshabinlar faqatgina voqealarni tomosha qiladilar va o'z fikrlarini bildirishga imkoniyat topmaydilar.
- **Auditoriyaning kamayishi:** Televizion translyatsiyalarni ko'rishning pasayishi, raqamli platformalarning o'sishi bilan birga sport televizion dasturlari uchun tomoshabinlar bazasining kamayishiga olib kelmoqda.
- **Ijtimoiy tarmoqlarda ishtirok etishning pastligi:** Ko'p hollarda tomoshabinlar sport dasturlariga o'z fikrlarini bildirish uchun yetarlicha imkoniyatga ega emaslar. Ijtimoiy tarmoqlar orqali haqiqiy vaqt rejimida fikr-mulohazalar bildiruvchi integratsiya tizimlarining yetishmasligi bunday aloqalarni kuchaytirishning oldida to'sqinlik qilib kelmoqda.

Aloqani mustahkamlash yo'llari va yechimlar

Interaktiv formatlarni joriy etish: Jonli translyatsiyalar va sport dasturlarida tomoshabinlar bilan real vaqt rejimida muloqot qilish imkoniyatlarini yaratish muhim. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda jonli efirlar yoki tomoshabinlarning izohlariga javob berish orqali ular bilan doimiy aloqada bo'lish mumkin.

Shaxsiylashtirilgan kontent yaratish: Har bir auditoriya guruhining talablariga javob beradigan kontent yaratish. Masalan, sportchilar bilan intervyularni tomoshabinlarning qiziqishlari asosida shakllantirish, shuningdek, muayyan sport turlari yoki jamoalarga qiziqish bildirilganda, o'sha sportga oid maxsus dasturlarni ishlab chiqish.

Ijtimoiy tarmoqlarda faol ishtirok etish: Televizion dasturlarni ijtimoiy tarmoqlarga integratsiya qilish, tomoshabinlarga real vaqtda translyatsiyalarni

kuzatish, o'z fikrlarini bildirish va muhokamalarga qo'shilish imkoniyatlarini taqdim etish.

Yangi texnologiyalarni qo'llash: Virtual va qo'shilgan haqiqat (AR/VR) texnologiyalarini qo'llash orqali tomoshabinlarga yanada immersiv va interaktiv tajriba taqdim etish. Bu usullar, masalan, stadionlarga virtual turib tomosha qilish imkoniyatlarini yaratishi mumkin.

Sport reportajlari bilan tomoshabinlar o'rtasidagi aloqani mustahkamlash uchun sport jurnalistlari yangi texnologiyalarni, interaktiv usullarni va shaxsiylashtirilgan kontent yaratishni qo'llashlari lozim. Ijtimoiy tarmoqlarning imkoniyatlaridan foydalanish va real vaqt rejimida tomoshabinlar bilan muloqot qilish sport jurnalistikasining rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Shu bilan birga, bu jarayon tomoshabinlarning sportga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Ushbu maqola sport reportajlarini rivojlantirishning asosiy konsepsiyalarini tahlil qilib, texnologiyalarni joriy etish va ijodiy yondashuvlarning sport televideniyaqidagi ahamiyatini ko'rsatdi. Yangi texnologiyalar, o'yinlarga hissiy yondashuv va tomoshabinlar bilan doimiy aloqada bo'lish, sport reportajlarining samarali va jozibali bo'lishini ta'minlaydi. Maqolada, shuningdek, boshqa ijtimoiy tarmoqlar va platformalar bilan integratsiya orqali sport televideniyaqidagi global rivojlanishiga qanday hissa qo'shilishi mumkinligi muhokama qilindi. Ushbu tadqiqot sport jurnalistikasi sohasida yangi yondashuvlarni o'rganish va rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Buning natijasida, sport televideniyaqidagi va jurnalistika sohasida sifatli va zamonaviy kontent yaratish imkoniyatlari kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Алексеев, К. А. Основы спортивной журналистики / К. А. Алексеев, С. Н. Ильченко. – М.: Аспект Пресс, 2016. – 240 с.
2. Земсков М.Д. Роль технологий в современной спортивной журналистике США// Litera. – 2023. – № 11. – 154-160 с.

3. Войтик Е.А Спортивная медиакommunikация в России: эволюция и современное состояние. – 2014. – 395 с.
4. T. Qozoqboyev, M. Xudoyqulov Jurnalistikaga kirish, – Toshkent, 2018. – 354 b.
5. B.S.Abdullayeva, Y.Z.Ro‘ziyev, K.V.Ismoilova — Mediasavodxonlik va axborot madaniyati, – Toshkent, – 2024. 259 b
6. Кучугова К.С Лексические особенности современного медиатекста спортивной журналистики. – Медиасреда, – 2019. 31-35 с.
7. Е. А. Войтик Спортивная медиакommunikация в России в начале XXI в. – Томск, Издательский Дом ТГУ. – 2013. – 240 с.
8. Kuhn, K., & Gunter, B. *Audience Engagement with Sports Programming: New Media and Broadcasting*, *International Journal of Sports Media*, – 2009, – 143 p.
9. Hutchins, B., & Rowe, D. *Sport Beyond Television: The Internet, Digital Media and the Rise of Networked Media Sport*, Routledge, – 2013. – 254 p.
10. Nash, C. *Sport, Media and Society: A Critical Perspective*, Routledge, – 2014. – 22 p.